

N:o 8.

Ank. till Riksd. Kansli den 23 Mars 1877, kl. 2 e. m.

Memorial, i fråga om anslag till en enke- och pupillkassa vid Riksbankens afdelningskontor och pappersbruk.

För beredande af understöd åt nödstälda enkor och minderåriga barn efter tjenstemän och betjente vid det forna bankodiskontverket bemyndigades fullmäktige i Riksbanken af Rikets år 1823 församlade Ständer att antingen utaf de medel, som till fullmäktiges disposition af Riksdagen anslogos, eller ock af de för utredningen af f. d. riksdiskonten inflytande tillgångar tills vidare och intill dess någon lämpligare utväg kunde vid en kommande riksdag blifva Rikets Ständer förelagd, åt sådana enkor och barn provisionelt anordna gratifikation, hvilka borde vid påföljande riksdag till Rikets Ständers pröfning och stadfästelse anmälas. Denna välvilja utsträcktes vid 1828—1830 årens riksdag till enkor och barn efter tjenstemän och betjente vid dåvarande lånekontoren i Göteborg, Malmö och Wisby samt vid 1847—1848 årens riksdag jemväl till tjenstepersonalens vid Tumba pappersbruk enkor och barn; hvarförutan vid sistnämnda riksdag Rikets Ständer, jemte förklarande att de vid en kommande riksdag ville tillse, huruvida en särskild pensionsanstalt för enkor och barn efter omförmälda tjenstemän och betjente kunde tillvägabringas, ålade fullmäktige att emellertid, till beredande af fond för en dylik pensionsinrättning, låta på lämpligaste sätt förränta icke allenast de odisponerade behållningar, som redan funnos och intill näst följande riksdag å fullmäktiges dispositionsräkning uppkommo, utan äfven de lönebesparin-

gar, som kunde uppstå för vakanta tjänster vid dessa Riksdagens verk och inrättningar.

Vid sistnämnda eller 1850—1851 årens riksdag aflät då varande Banko-Utskott utlåtande till Rikets Ständer i fråga om inrättande af en särskild pensionsanstalt för enkor och barn efter tjänstemän och betjente vid bankodiskonten, lånekontoren och Tumba bruk. Uti detta utlåtande anförde Utskottet att, enligt hvad ock fullmäktige i deras vid riksdagens början till Utskottet afgifna berättelse om Riksbanken meddelat, de på här ofvan omförmälda sätt samlade medel då utgjorde 18,150 rdr bko eller 27,225 rdr rmt; att, alltifrån det Rikets Ständers beslut om utgifvande af förberörda gratifikationer vid 1823 års Riksdag först fattades, beloppet af desamma endast för en kort tid obetydligt öfverskjutit 2,000 rdr bko årligen; att detta belopp kunde antagas äfven för framtiden blifva fullt tillräckligt till de årliga utbetalningar, som komme att åligga den ifrågakämda pensionsanstalten; samt att derest förberörda samlade fond, uppbringad genom dels derå upplupna och ytterligare upplöpande räntor och dels under år 1851 uppkommande besparingar å fullmäktiges dispositionsräkning till 20,000 rdr bko, eller 30,000 rdr rmt, och derjemte tills vidare ett ytterligare årligt anslag af 600 rdr bko anvisades pensionsinrättningen, dessa medel tillsammans med de afgifter, tjänstemännen borde för ändamålet vinnande erlægga, blefve fullt tillräckliga att dermed i form af pensioner tilldela enkor och barn efter desse tjänstemän det understöd, som dittills såsom gratifikationer af Riksdagens medel för samma ändamål utgått. I betraktande häraf, och då genom beviljande tills vidare af sistnämnda mindre betydliga anslag icke allenast för all framtid bereddes understöd åt behöfvande enkor och barn efter tjänstemän och betjente vid ofvan uppräknade verk och inrättningar, utan äfven Riksbanken för kommande tider besparades om ej hela åtminstone största delen af de medel, som till dylika understöd derifrån utbetalts, samt allmän och enskild fördel således här läte sig förena, hemställde Banko-Utskottet, som ansåg rätta tiden då vara inne att bilda den utaf Rikets Ständer under närmare 30 år såsom erforderlig ansedda pensionsanstalten, dels att den på ofvanberörda sätt vid 1852 års ingång samlade fond af 20,000 rdr bko måtte till pensionsinrättningen öfverlemnas, dels ock att den nya pensionsinrättningen skulle vid hvarje års slut från och med år 1852 och tills vidare samt intill dess densamma vunnit full stadga och säkerhet från Riksbanken erhålla till andra ändamål icke afsedda besparingar å bankofullmäktiges dispositionsräkning till belopp af högst 600 rdr bko årligen, hvaremot

med 1851 års utgång några gratifikationer från nämnda räkning icke vidare finge af Riksbankens medel till enkor och barn efter desse tjenstemän utdelas.

Hvad Banko-Utskottet sålunda föreslagit blef af Rikets Ständer vid 1851 års riksdag till alla delar bifallet; hvarefter för den sålunda tillkomna pensionsinrättningen af Utskottet, jemlikt Rikets Ständers bemyndigande, fastställdes af bankofullmäktige upprättadt förslag till reglemente. Enligt detta reglemente, med deruti under åren 1857, 1858 och 1870 vidtagna smärre förändringar, tillkommer delaktighet i denna pensionsinrättning tjenstemän och betjente vid f. d. bankodiskontverket samt vid Riksbankens lånekontor i orterna och vid Tumba pappersbruk, med skyldighet för en hvar, som vid lånekontor eller pappersbruket befordras till tjenst eller befattning, hvarmed rätt till delaktighet i pensionsinrättningen är förenad, att deruti inträda och med rättighet för delegare, som efter erhållet afsked med eller utan pension från tjenst eller befattning afgår eller derifrån återkallas, att, derest han vid lånekontor eller å Tumba bruk innehaft tjenst eller befattning minst 10 år, såsom delegare qvarstå, så länge han till kassan erlägger föreskrifna inbetalningar. Delegarne äro i afseende å pensionsbeloppen indelade i fem klasser, och utgöra pensionsbeloppen respektive 600, 450, 350, 225 och 100 kronor utom för delegare vid kontoret i Wisby, för hvilkas enkor och barn pensionerna utgå med respektive 150, 100, 75 och 25 kronor. Pension beräknas från och med månaden näst efter den, då mannen eller fadren afidit, och åtnjutes af enka, så länge hon lefver ogift, men barns pensionsrättighet upphör vid fyllda 21 år samt för döttrar äfven dess förinnan, om de träda i gifte, hvarjemte döttrar, som efter uppnådda 50 år fortfarande lefva ogifta, undfå hälften af hela pensionsbeloppet, derest moder eller yngre syskon icke äro i åtnjutande af pension. Afgifterna till kassan utgöras, enligt §§ 7 och 8 i kassans reglemente, dels af en årlig afgift af sex procent å det fastställda pensionsbeloppet, dels af en s. k. befordringsavgift, som delegare vid hvarje befordran erlägger med likaledes sex procent af pensionsbeloppet inom den klass, uti hvilken han inträder. Af dessa befordrings- och årsavgifter äfvensom utaf räntan af kassans kapitalfond och de lönebesparingar, som för tjenstevakanser kunna uppstå, efter afdrag af hvad som för tjenstens bestridande under ledigheten må erfordras, utgöras kassans inkomster. Skulle inkomsterna för något år icke förslå till förvaltningskostnader och pensioner, bestämma bankofullmäktige, uppå anmälan af pensionsinrättningens styrelse, huruvida bristen må af andra tillgängliga

medel ersättas eller särskild åtgärd i sådant afseende bör vidtagas genom infordrande af extra afgifter utaf delegarne för att bibehålla fonden oförminskad.

Det, såsom här ofvan förmälts, pensionsinrättningen af Rikets Ständer tilldelade anslag af 900 rdr rmt årligen, utbetalades i elfva år, eller till och med år 1862. Vid nyssnämnda års riksdag anmälde fullmäktige hos Banko-Utskottet att, enär anstaltens kapital då mera vuxit till nära 58,000 kronor, hvars ränteafkomst vore fullt tillräcklig för bestridande af de från anstalten utgående pensioner, så att genom öfverskottet af nämnda afkomst, genom delegarnes årsavgifter och genom vakansbesparing tillökning i kapitalet årligen borde uppkomma, det årliga anslaget kunde upphöra, i följd hvaraf detsamma ock sedermera icke till kassan utgått.

Vid 1871 års utgång visade sig emellertid kassans inkomster icke förslå till bestridande af pensionsavgifterna; och då enahanda förhållande egde rum vid 1872 års slut, nödgades fullmäktige förordna, att en extra avgift, motsvarande hälften af den ordinarie avgiften, skulle af kassans delegare erläggas. Detta oaktadt, och ehuru under år 1873 en gåfva af 400 rdr rmt hade kommit kassan till del, befans vid revisionen af kassans räkenskaper sistnämnda år förhållandet mellan kassans inkomster och utgifter ej hafva blifvit bättre, än att för år 1874 en brist af 567 kronor 50 öre vore att emotse, så framt pensionsbeloppen under året blefve oförändrade. Med afseende å den bekymmersamma ställning, hvaruti kassan sålunda kommit, anhöll kassans styrelse uti en till fullmäktige stäld skrift, att fullmäktige måtte hos Banko-Utskottet göra framställning om beviljande af något årligt bidrag till kassan utaf Riksbankens medel eller ock på annat sätt bereda kassan erforderlig förökad inkomst, så att de kassan åliggande utbetalningar kunde för framtiden utan delegarnes betungande med extra afgifter fullgöras.

I anledning häraf, och då de förutsättningar, hvilka, efter hvad här ofvan förmälts, år 1862 föranledde indragande af det kassan beviljade anslag af 900 rdr, icke vunnit bekräftelse, samt vid sådant förhållande den år 1851 gifna utfästelsen om årligt understöd intill dess kassan vunnit full stadga och säkerhet väl finge anses ännu icke vara fullgjord, ansågo fullmäktige sig i skrifvelse till Banko-Utskottet vid 1874 års riksdag böra, under erinran att anslaget till fullmäktiges dispositionsräkning upphört och att besparingar å nämnda räkning icke lemnade tillgång till fortlöpande anslag, hos Utskottet hemställa, det Utskottet måtte hos Riksdagen föreslå, att till diskontverkens och Tumba bruks enke- och pupillkassa

finge från och med 1874 samt till dess kassan vunnit full stadga och säkerhet af Riksbankens medel utbetalas ett årligt belopp af 900 kronor.

Vid föredragning af detta ärende fann Utskottet väl de af fullmäktige anförda förhållanden tala för att något understöd åt enke- och pupillkassan bereddes; men då Utskottet förestälde sig, att förändrade anordningar borde kunna åstadkommas i den riktning, att för samtliga de under Riksbanken hörande tjänstemän likartade vilkor i afseende på så väl löneförmåner som pensionering m. m. blefve åvägabragta, och det syntes förmånligt, om i sammanhang dermed äfven anstalterna för understöd åt tjänstemännens familjer, hvilket utgjorde föremålet för dels nu ifrågavarande, dels den för enkör och barn efter tjänstemän vid Riksbankens hufvudkontor inrättade enke- och pupillkassa, blefve likformigt ordnade och de nuvarande två särskilda kassorna, om möjligt, sammanslagna till en kassa, fann Utskottet sig för det då varande icke böra till Riksdagen göra någon framställning i detta ämne, utan anmodade fullmäktige att i sammanhang med ofvan berörda fråga taga jemväl detta ärende i öfvervägande och derom till 1875 års Riksdags Banko-Utskott afgifna utlåtande.

För vinnande, derest så ske kunde, af de syftemål i afseende på omförmälda pensionskassor Utskottet sålunda angifvit, ansågs till en början erforderligt att erhålla en på vetenskapliga grunder fotad utredning af pensionskassornas ställning och de vilkor, under hvilka nya delegare i bankostatens kassa skulle kunna emottagas samt diskontverkens kassa på nämnda kassa öfverflyttas. Efter det en sådan utredning under senare delen af år 1875, på begäran, blifvit af Mat. Lektorn vid Stockholms gymnasium F. W. Hultman affattad och kommit fullmäktige till handa, samt delegarne i bankostatens enke- och pupillkassa sedermera afgifvit yttrande, bland annat, deröfver, huruvida de medgäfvö att de, hvilka dädanefter yunne anställning såsom ordinarie tjänstemän vid något af Riksbankens afdelningskontor eller såsom förvaltare, bokhållare, verkmästare, pappersmästare eller skollärare vid Tumba bruk, erhöle delaktighet i sistnämnda kassa emot skyldighet att fullgöra hvad kassans reglemente delegare ålade, afläto fullmäktige till 1876 års Riksdags Banko-Utskott en skrifvelse, deruti, jemte redogörelse för resultatet af förberörda vetenskapliga utredning och meddelande att delegarne i bankostatens enke- och pupillkassa förklarar sig villige att på vissa uppgifna vilkor bereda delaktighet i denna kassa åt förbemälda tjänstemän och betjente vid afdelningskontoren och pappersbruket, fullmäktige på grund af den vetenskapliga utredningen och i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad bemälda

delegare medgifvit hemstälde, att Utskottet ville hos Riksdagen göra framställning derom att, för beredande af delegarerätt i nämnda kassa åt ifrågasvarande tjänstemän och betjente, utgörande ett antal af tjugonio, med pensioner motsvarande dem som i nämnda kassa bestås samt med de så väl åligganden som förmåner, kassans reglemente nu bestämmer eller framdeles kan komma att bestämma, måtte utöfver de 200 kronor, hvilka allt hittills af Riksbankens medel till denna kassa utgått, af Riksdagen anslås ett årligt belopp af 3,400 kronor att af Riksbanken till kassan från och med 1876 utbetalas. Under förutsättning af bifall härtill skulle delaktighet i diskontverkens samt Tumba bruks enke- och pupillkassa derefter endast tillkomma de tjänstemän och vaktbetjente vid f. d. bankodiskontverket samt afdelningskontoren och pappersbruket, hvilka före sistnämnda års ingång vunnit sådan delaktighet, och denna kassa således komma att indragas, när en gång pensioneringen till nu varande pensionstagares samt nyss nämnde delegares enkor och barn reglementsenligt komme att upphöra. I afseende å sist nämnda kassa meddelade fullmäktige till nästlidne Riksdags Banko-Utskott, att dess ställning, sedan fullmäktige afgåfvit sin ofvan berörda skrifvelse af den 2 Maj 1874, ytterligare försämrats, enär, enligt revisionsberättelsen för år 1875, utgifterna uppgingo till 902 kronor 83 öre mera än inkomsterna, samt att det, enligt Lektor Hultmans utredning, skulle erfordras antingen ett kapital på en gång af 49,903 kronor eller ock ett belopp af 11,400 kronor årligen under fem år för att sätta kassan i stånd att fullgöra sina förpligtelser. Då det emellertid syntes fullmäktige olämpligt att afsätta kapital för en kassa, som ansåges böra upphöra, men deremot rätt och tillbörligt vore, att kassan icke blott återfinge det för fullgörande af dess förbindelser nödvändigt erforderliga och derigenom, såsom sig ock visat, förr än vederbort, indragna anslaget af 900 kronor årligen, utan äfven erhöle ersättning för den tid detta gått förloradt, motsvarande för tiden från och med 1863 till och med 1875 ett kapital af 16,000 kronor, samt fullmäktige ansågo att med dessa belopp äfvensom med en förhöjning i årsafgifterna från sex till tio procent af pensionsbeloppen, hvilken syntes kunna af delegarne utan svårighet erläggas, kassan kunde antagas blifva satt i tillfälle att fullgöra sina förbindelser, hemstälde fullmäktige, att ett belopp, motsvarande ränta efter 5 procent å sist nämnda belopp eller 800 kronor jemte förberörda anslag af 900 kronor, således tillhoppa 1,700 kronor, måtte af Riksbankens medel årligen från och med 1876 till diskontverkens och Tumba bruks kassa utgå, emot det att kassans delegare åtog sig nyss berörda afgifts-

förhöjning och underkastade sig ett par smärre af fullmäktige föreslagna ändringar i kassans reglemente rörande delegarerätten i kassan och densammas styrelse och förvaltning.

Då vid pröfning sistlidna år af dessa förslag och derunder tagen del af det för bankostatens enke- och pupillkassa gällande reglemente Utskottet i detsamma fann införd bestämmelse derom, att de i reglementet upptagna pensioner finge af delegarne sjelfve ökas, när de funno kassans ställning sådant medgifva, och detta äfven utan att förhöjning af den stadgade pensionsafgiften, utgörande 10 procent af pensionsbeloppen, behöfde ega rum, men Utskottet fann tryggheten och säkerheten för kassans bestånd, i händelse förberörda anslag af 3,400 kronor skulle af Riksdagen anslås för beredande af delegarerätt i kassan åt afdelningskontorens och pappersbrukets tjenstemän och betjente, erfordra tillförlitlig kontroll till förekommande af förhastade beslut i omförmälda hänseende, hemstälde Utskottet genom fullmäktige till delegarne i bankostatens enke- och pupillkassa, huruvida de, under förenämnda antagande, ville underkasta sig förändring af kassans reglemente i det syfte, att alla frågor rörande så väl höjning som minskning i pensionsbeloppen för pensionstagarne skulle underställas bankofullmäktiges pröfning och godkännande. Delegarne befunnos dock icke härtill benägne utan förklarade, att de ansåge sig kunna för visst antaga, att kassans delegare hädanefter såsom hittills hvarken komme att bevilja förhöjning i pensionerna, utan att en sådan åtgärd grundades på och egde stödet af föregången vetenskaplig utredning eller skulle underlåta att vidtaga erforderlig nedsättning i beviljad pensionsförhöjning, derest kassans ställning skulle det påfordra. Vid sådant förhållande, och då bemälde kassadelegare icke heller funnos beredvillige att ingå på ett par andra af Utskottet i och för den utsträckta delegarerätten i kassan ifrågakända bestämmelser, lemnade Utskottet fullmäktige uppdrag att till innevarande Riksdags Banko-Utskott inkomma med dels utredning, på hvilka vilkor bankostatens enke- och pupillkassa innehade de till densamma hittills anvisade fonder samt de bidrag, som denna kassa nu af Riksdagen åtnjöte, dels ock förslag, på hvad sätt nu varande diskontverkens och Tumba bruks enke- och pupillkassa skulle kunna sättas i stånd att såsom delegare emottaga alla afdelningskontorens tjenstemän och betjente och att åt så väl dessas som tjenstepersonalens vid pappersbruket enkor och barn bereda enahanda pensionsbelopp, som erhållas i bankostatens enke- och pupillkassa.

För fullgörande af hvad Utskottet sålunda föreskrifvit hafva full-

mäktige från styrelsen för bankostatens enke- och pupillkassa infortrat samt till Utskottet aflemnad och såsom den äskade utredningen i förberörda hänseende åberopat bemålde styrelsens yttrande om de bidrag, enke- och pupillkassan tid efter annan af Riksbanken eller genom Riksdagens eller bankostyrelsens förordnanden erhållit, samt om de vilkor, på hvilka samma medel bekommit; och inhämtas af detta yttrande i korthet, att sagda kassa, som inrättades år 1748 för tjenstepersonalen inom det då varande bankoverket eller Riksbankens nuvarande hufvudkontor, bildats dels af medel, hvilka allt sedan år 1689 under namn af centonal- och avancements-penningar utbetalats af tjänstemän och betjente vid Riksbanken, dels af de lönebesparingar, hvilka i följd af genom dödsfall eller befordringar ledigblifna tjänster inom bankoverket kunna under den månad, då tjänst åter tillsättes, uppstå, sedan kostnaden för tjänstens bestri- dande blifvit af kassan godtgjord, dels af delegarnes pensionsafgifter, dels ock af medel, hvilka blifvit kassan vid dess stiftande eller sedermera till- erkända. Dessa sistnämnda slags medel utgöras enligt förberörda ytt- rande af

1) från Riksbanken uttagna s. k. auktionsöfverskottsmedel till belopp af 8,461 daler 20 öre silfvermynt, eller 2,115 kronor 41 öre, hvilka vid kassans bildande densamma tilldelades för att uppbringa dess kapitalfond till 20,000 daler silfvermynt;

2) på åtskilliga räkningar i banken innestående behållningar äfven- som sådana öfver 50 år gamla fordringsposter, som bestå af uttagna auktionsöfverskott på de före år 1830 försålda guld- och silfverpanter eller utgöra behållningar på räkningarna i förra vixelbanken eller den då va- rande depositionsafdelningen, om hvilkas utbekommande vederbörande egare icke inom viss föreskrifven tid sig anmälde; varande dessa medel, hvilka sålunda, likasom här ofvan förut omförmälda uttagna auktionsöfverskotts- medel, tillhört enskilda personer, som egt att utfordra dem från banken men försummat att göra sin rätt dertill gällande, kassan tillerkända ge- nom Kongl. kungörelsen den 6 Augusti 1841, och hafva de kassan häri- genom tillflutna medel beräknats uppgå till 29,080 kronor 48 öre; samt

3) af Riksbankens egna medel till kassan anslagna 800 daler silfver- mynt, eller 200 kronor årligen, hvilka alltifrån kassans stiftelse kommit henne till godo.

Vid beviljandet af sist nämnda och de vid kassans bildande till den- samma öfverlätna auktionsöfverskottsmedel fästades af då varande banko- deputationen och sekreta utskottet vid 1747 års riksdag det förbehåll, att

någon pension från kassan ej skulle få utgå med högre belopp än $\frac{1}{6}$ af den affidnes lön och ej heller understöd från kassan lemnas till andra fattige, på det att, såsom det i beslutet heter, banken ej måtte graveras högre än ändamålet fordrade. Emellertid hade icke femton år hunnit förflyta, innan berörda förbehåll förändrades derhän, att pensionerna skulle få blifva dubbelt så stora, som af 1747 års Sekreta Utskott var bestämdt. Vid 1762 års riksdag tillkännagaf nemligen bankodeputationen i skrifvelse till bankofullmäktige af den 19 juni samma år, att deputationen funnit kassans »fruktbara kapital och årliga afkomst» så ansenlig, att den väl kunde tåla någon förhöjning i då varande enkors och omyndiga barns pensioner, och att deputationen derföre lemnat sitt samtycke till bankobettjeningens yttrade åstundan, att de enkor och barn, som efter nämnda års utgång komme att njuta pension, må »undfå $\frac{1}{3}$ af mannens eller fadrens vid dödstimman åtnjutna lön». Enligt hvad styrelsen för bankostatens enke- och pupillkassa meddelat, har dock detta förhållande mellan pensionerna och lönerna endast under vissa kortare tidsperioder kunnat uppnås och, oaktadt kassans successiva tillväxt, åvägabragt jemväl genom förhöjda pensionsafgifter, understiga nu varande pensioner från kassan ännu vida den proportion af $\frac{1}{3}$ utaf lönerna, som vid 1762 års riksdag, med beräkning af kassans fruktbara kapital och årliga inkomst, således med kassans fortsatta bibehållande af den ursprungliga fonden och årsanslaget från Riksbanken, stadgades såsom grund och regel i afseende å pensionsbeloppen.

Efter denna redogörelse angående bidragen till bankostatens enke- och pupillkassa öfvergår Utskottet till fullmäktiges vid innevarande riksdag meddelade utlåtande i fråga om diskontverkens samt Tumba bruks enke- och pupillkassas försättande i sådant skick, att den skulle kunna åt samtliga afdelningskontorens och pappersbrukets tjänstemän bereda enahanda pensionsbelopp för enkor och barn, som i bankostatens enke- och pupillkassa erhållas. I afseende härå hafva fullmäktige, i syfte att kostnaderna för kassans utvidgade verksamhet icke måtte onödigtvis förhöjas, ansett att för de kassans delegare, som trädt ur tjänst, likasom för dem, hvilka innehafva tjänst vid hufvudkontoret och sålunda ega delegarerätt jemväl i bankostatens enke- och pupillkassa, någon förhöjning i pensionerna icke borde komma i fråga, och följaktligen deras afgifter till kassan bibehållas vid redan bestämda, här ofvan omförmälda belopp. Enahanda förhållanden hafva synts fullmäktige böra iakttagas i afseende på f. d. bankoombuden, hvilka i deras nu varande ställning icke vidare äro Riksbankens tjänstemän, äfvensom för innehafvarne

af de tjänster, som äro afsedda att indragas, nemligen kanslisten vid kontoret i Göteborg och registratorn vid kontoret i Malmö. Då derjemte förekommit, att nu varande ombudsmän vid kontoren i Göteborg och Malmö hafva delegererätt i nu varande andra klassen, eller 450 kronor hvardera, hvilket för ombudsmanstjensten i Malmö, hvars lön är i stat upptagen till 1,000 kronor, syntes vara nog högt, på samma gång antagas kunde att, när ombudsmannens i Göteborg aflöning efter kanslisttjenstens tilltänkta indragning blefve annorlunda ordnad, någon förhöjning i sist nämnde ombudsmans delegererätt skulle kunna ifrågasättas, hafva fullmäktige låtit beräkna delegererätten för omförmälda båda ombudsmän efter deras nu varande belopp och med derå nu bestämda afgifter. För öfriga befattningar har deremot pensionsrätten af fullmäktige upptagits till enahanda belopp, som för motsvarande eller närmast jemförliga befattningar vid hufvudkontoret äro i bankostatens kassa bestämda, likasom å andra sidan fullmäktige ansett årsafgifterna i diskontverkens kassa böra göras lika med dem, som delegarne i bankostatens enkekassa erlägga, eller tio procent af pensionsbeloppen, helst denna afgift, så vidt fullmäktige kunnat inhemta, af delegarne i sist nämnda kassa icke ansetts tryckande och det för diskontkassan blefve nödvändigt att skaffa tillgångar för bestridande af förvaltningskostnader äfvensom af andra utgifter, som kunde tillkomma i följd af framdeles möjligen inträffande tillökning i delegarnes antal eller till följd af löneförhöjningar eller pensionstillökningar i bankostatens kassa. För detta ändamål hafva fullmäktige till utgående af delegarne i diskontkassan jemväl beräknat de öfriga afgifter, som äro i bankostatens kassa stadgade, eller dels befodringsavgift med två procent af det först erhållna ordinarie löne- eller arfvodesbeloppet och enahanda andel af den löneförhöjning delegare kan i hvarje tjenstegrad komma att åtnjuta, dels inträdesavgift, att erläggas af den, som erhåller ordinarie befattning utan att förut minst ett år hafva varit såsom extra ordinarie i Riksbanken anställd, och utgå med beloppet för ett år af den enkepension, som för den erhållna tjenstegraden är bestämd, dels ock afgift för öfverhoppad tjenstegrad att af den, som vid befodran förbigår en eller flera grader, betalas med skilnaden emellan den pensionsrätt, som vid den lemnade lönegraden innehades, och den som åtföljer den erhållna tjensten. Pensionerna i den nya diskontkassan äro af fullmäktige föreslagna att utgå i åtta klasser med respektive 960, 840, 720, 600, 480, 360, 240 och 144 kronor, under hvilka klasser afdelningskontorens och pappersbrukets särskilde tjänsmän och betjente äro i hänseende till pensionsrätten för deras enkor och

barn fördelade i förhållande till tjänstepersonalens löner, innehafvande lönegrad vid samma tjänst och ålder inom tjänstegraden, i följd hvaraf pensionsrätten för samma tjänst är olika allt efter innehafvarens kvalifikation i omförmälda hänseenden. Delaktighet i kassan skulle tillkomma, förutom nu varande delegare i diskontverkens och Tumba bruks enke- och pupillkassa, hvar och en som till tjänsteman eller vaktbetjent på ordinarie stat vid något af afdelningskontoren eller till förvaltare, verkmästare, bokhållare, pappersmästare, skollärare eller vaktbetjent på ordinarie stat vid Riksbankens pappersbruk är eller varder anställd; och hafva fullmäktige hemställt att utom de utaf nu varande delegare, hvilka, efter hvad ofvan förmäls, skulle bibehållas vid redan förvärfvad pensionsrätt, öfrige nu varande delegare äfvensom nu varande tjänstemän vid afdelningskontoret i Luleå, hvilka senare ej hafva delegarerätt i kassan, skulle ega att inom en månad efter erhållen del af det nya reglementet anmäla, huruvida de önska i kassan inträda. Efter nu gällande reglemente beredes pension för enkor och barn icke blott åt dem, hvilka användt sin hufvudsakliga verksamhet i Riksbankens tjänst, utan äfven åt sådana, som blott en jemförelsevis kortare tid eller tio år tjenat Riksbanken och derefter öfvergått till annan verksamhet. Likaså kan pensionsrätten bibehållas för enka och barn efter tjänsteman, som blifvit afsatt. I afseende härå hafva fullmäktige anfört, att dessa och dylika stadganden må vara lämpliga i enkakassor, hvilkas tillgångar bildas hufvudsakligen genom delegarnes egna tillskott, men att förhållandet vore annorlunda i en kassa, hvars ställning är sådan, att den, sig sjelf lemnad, endast med svårighet kan fullgöra sina redan varande förbindelser, än mindre bereda delegare förmånen af ökade pensioner åt deras enkor och barn, hvilket i förevarande fall endast kan tillvägabringas genom Riksbankens tillskott, då delegarnes egna afgifter därför varit otillräckliga. Det har därför synts fullmäktige, som skäl saknades att för andra än dem, hvilka egnat sitt lifs verksamhet åt pligttrögen tjänstgöring i Riksbanken, ifrågasätta, att Riksbanken skulle göra uppoffringar för beredande af pensioner jemväl åt enkor och barn. I öfverensstämmelse härmed hafva fullmäktige föreslagit, att delegare, som från tjänsten afgår, utan att på indragnings- eller pensionsstat inträda, eller som från tjänsten skiljes eller dömes förlustig medborgerligt förtroende eller för hvilken stadgade afgifter icke ordentligt erläggas, skall vara delegarerätten i kassan och hvad han till densamma inbetalt förlustig.

Beträffande kassans förvaltning, hvilken hittills ombesörjts af delegarne sjelfva, hafva fullmäktige föreslagit att, så länge vid hufvud-

kontoret finnas i tjänst så många delegare i kassan, att styrelse utan svårighet kan bland desse bildas, kassans förvaltning och granskningen af förvaltningen må fortgå, på sätt i enke- och pupillkassans nu varande reglemente bestämmes, hvaremot, när svårighet yppas att vidare kunna bland tjänstemännen härstädes bilda styrelse, förhållandet skall anmälas hos fullmäktige, hvilka derefter öfvertaga kassans förvaltning och för räkenskapers förande, uppbärande af inkomsterna, utbetalning af pensionerna samt bevakande, när så erfordras, af kassans rätt ega att antaga behöfliga tjänstemän, för hvilka fullmäktige bestämma arfvoden.

Efter de sålunda hufvudsakligen angifna grunderna och med bibehållande i öfrigt af de i diskontverkens och Tumba bruks enke- och pupillkassans nu varande reglemente förefintliga, här ofvan omförmälda bestämmelser, hafva fullmäktige upprättat och till Utskottet aflemnat förslag till stadgar för enkekassan vid Riksbankens afdelningskontor och pappersbruk, hvarjemte, för vinnande af upplysning om beloppet af det årliga anslag, som skulle erfordras för att jemte afgifter och afkastningen af kassans kapital utgöra pensioner åt enkor och barn enligt dessa grunder och bestämmelser, fullmäktige anmodat förenämnde Lektor Hultman att verkställa för sådant ändamål erforderliga uträkningar. Enligt dessa Utskottet jemväl tillhandakomna uträkningar jemte deri sedermera af Lektor Hultman gjorda ändringar och tillägg, skulle för enkekassans upprätthållande efter de nya grunderna fordras ett årligt tillskott af 4,550 kronor.

Såsom här ofvan är omförmäldt, blef vid kassans inrättande bestämdt, att den skulle »intilldess densamma vunnit full stadga och säkerhet» af Riksbankens medel erhålla ett årligt anslag af 900 rdr rmt. Detta bidrag utgick emellertid endast till och med 1862, då detsamma, till följd af antagandet att kassans ställning vore betryggad, upphörde. Att detta antagande var felaktigt, torde nu vara ostridigt. Kassans förmåga att fullgöra sina förbindelser minskas år efter år, utan att, såsom fullmäktige jemväl anført, dessa för kassan ofördelaktiga förhållanden berott eller bero af kassan eller dess förvaltning, hvilken varit bestridd af delegarne nästan utan all kostnad för kassan. Det synes vid sådant förhållande vara en pligt för Riksbanken icke blott att återge kassan nyss nämnda kassan tillförsäkrade anslagsbelopp af 900 kronor årligen, hvilka icke bort kassan beröfvas, utan äfven att godtgöra den förlust kassan obestridligen lidit genom att från och med 1863, eller i fulla fjorton år, hafva gått miste om sagda inkomstbidrag, hvilket under samma tid skulle

med fem procent ränta på ränta hafva bildat ett kapital af vid pass 18,000 kronor, derå ränta efter fem procent jemväl utgör 900 kronor. I betraktande bör äfven tagas det af fullmäktige upplysta förhållande, att kassans ställning jemväl i öfrigt sedan dess stiftelse försämrats genom åtgärder, hvilka varit af kassans förvaltning oberoende. Sålunda upphörde med 1864 års ingång bankodiskontverket att vara en från Riksbanken skild inrättning, utan förenades med Riksbanken, i hvilken dess tjänstemän anställdes. Härigenom upphörde genast all inkomst från diskontverket af vikariat för lediga tjänster samt avancemenstafgifter, och i fortgången miste kassan en betydlig del af sina delegare, enär alla, som trädde i stället för afgångne f. d. tjänstemän vid diskontverket, blefvo tjänstemän i Riksbanken och sålunda delegare i bankostatens kassa.

En annan omständighet, som jemväl torde böra beaktas, är, att tjänstemän och betjente vid afdelningskontoret i Luleå icke hafva delegarerätt i diskontverkens enkekassa.

Jemte det Utskottet funnit samtliga dessa förhållanden påkalla Riksdagens mellankomst för upprätthållande och ett tillfredsställande ordnande af pensioneringen för enkor och barn vid Riksbankens samtliga afdelningskontor och pappersbruk, har Utskottet skolat härigenom meddela, det Utskottet delar den af näst föregående Riksdagars Banko-Utskott här ofvan omförmälda åsigt om önskvärdheten deraf, att grunderna för pensioneringen blefve enahanda för Riksbankens samtliga tjänstemän och betjente och att för sådant ändamål lämpligast varit, om tjänstepersonalen vid afdelningskontoren och pappersbruket kunnat förvärfva delegarerätt i bankostatens enke- och pupillkassa, som befinner sig i god ställning med förmåga att åt sina delegares enkor och barn bereda skäligen goda pensioner. Då emellertid de af Utskottet vidtagna försök till öfverenskommelse om gemensam pensionsreglering, efter hvad förut nämnts, strandat hufvudsakligen emot delegarnes i sistnämnda kassa obenägenhet att underkasta sig den kontroll i afseende å pensioneringen, hvarförutan Utskottet icke ansett sig kunna eller böra föreslå Riksdagen att till den gemensamma enkekassan anslå för det afsedda ändamålet erforderliga medel, har Utskottet funnit någon annan utväg icke förefinnas, än att så ordna diskontverkens och pappersbrukets enke- och pupillkassa, att så väl tjänstepersonalen vid afdelningskontoret i Luleå deruti inrymmes, som ock pensionsbeloppen i denna kassa göras lika stora med dem, som för tjänster med motsvarande löner finnas i bankostatens enke- och pupillkassa bestämda.

Det för sådant ändamål erforderliga beloppet har, efter hvad här

förut nämnts, blifvit beräknadt till 4,550 kronor. I denna beräkning har dock äfven ingått att, i enlighet med nu gällande reglemente för diskontverkens och pappersbrukets enkekassa, bereda pension åt delegares dotter, som efter uppnådda 50 år fortfarande lefver ogift. En sådan bestämmelse må hafva egt befogenhet under en tid, då qvinnans rätt att genom fritt och sjelfständigt arbete försörja sig sjelf ännu var synnerligen inskränkt, men torde under nu mera i omförmälda hänseende inträdda väsentligen ändrade förhållanden skäligen kunna borttagas. Enligt en af Lektor Hultman Utskottet lemnad uträkning skulle, derest pensionering af blifvande ogifta döttrar öfver 50 år icke vidare ifrågakomme, det för kassans upprätthållande erforderliga bidraget kunna nedsättas till 3,950 kronor årligen, till hvilket belopp Utskottet således anser understödet till kassan kunna och böra inskränkas.

Förutom i nyss nämnda hänseende är Utskottet jemväl uti en annan hit hörande fråga af olika tanke med fullmäktige. Enligt deras förslag skulle pensionsrätt i sista eller åttonde klassen med pension af 144 kronor tillkomma ombudsmännen vid kontoren i Luleå och Wisby äfvensom vaktmästare och husdrängar vid samtliga afdelningskontoren och pappersbruket. På sätt här ofvan meddelats, är för bankostatens kassa bestämdt, att pensionsbeloppen till enkor och barn efter delegare i denna kassa icke må öfverstiga en tredjedel af mannens eller fadrens vid dödstimmen åtnjutna lön. Utskottet, som anser denna bestämmelse äfven böra vinna tillämpning i afseende å pensioneringen för enkor och barn efter tjenstepersonalen vid afdelningskontoren och pappersbruket, har, då samma bestämmelse icke blifvit följd beträffande en del af de till pensionsrätt i förberörda 8:de klass hörande tjenstemän och betjente, på grund häraf funnit en förändring i pensionsklasserna böra ega rum sålunda, att ombudsmannen vid afdelningskontoret i Wisby, som i lön åtnjuter 300 kronor, samt vaktbetjenten vid samma kontor, hvars lön utgör 200 kronor, uteslutas från den åttonde klassen, och att i stället bildas ytterligare två klasser, med pensionsrätt i den ena, eller den 9:de klassen, för ombudsmannen och i den andra, eller den 10:de, för vaktbetjenten vid nyss nämnda kontor och med pensioner af 100 kronor i den förra och 66 kronor i den senare klassen; hvarjente Utskottet ansett pensionsbeloppet i 8:de klassen böra från det af fullmäktige föreslagna beloppet 144 kronor höjas till 150 kronor.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, och då Utskottet vid här ofvan omförmälda förhållanden i afseende å de till bankostatens enke-

och pupillkassa lemnade bidrag finner sig sakna skäl för närvarande ifrågasätta att för framtiden någon del af berörda bidrag fräntages nämnda kassa för att i stället tillgodokomma enke- och pupillkassan vid Riksbankens afdelningskontor och pappersbruk, hemställer Utskottet:

1:o.

att enke- och pupillkassan vid Riksbankens afdelningskontor och pappersbruk måtte af Riksbankens medel erhålla ett årligt anslag af 3,950 kronor att utgå från och med innevarande års början, emot det att delegarne fullgöra hvad som för vinnande eller bevarande af delaktighet i kassan erfordras; och

2:o.

att åt Utskottet måtte uppdragas att fastställa stadgar för kassan, upprättade på de af fullmäktige i Riksbanken angifna, här ofvan omförmälda grunder, med de ändringar dels i afseende å pensionsrätt för delegares dotter, som efter uppnådda 50 år fortfarande lefver ogift, dels ock beträffande pensionsklasserna och pensionsbeloppen, hvilka blifvit af Utskottet föreslagna.

Under förutsättning af bifall härtill får Utskottet derjemte föreslå, att en viss dag utsättes, från hvilken de höjda årsafgifterna och pensionerna skola beräknas och å hvilken nya delegare anses inträda, och hemställer Utskottet i sådant afseende, lika med fullmäktige,

3:o.

att denna tidpunkt bestämmes till den 1 Juli innevarande år.

Stockholm den 23 Mars 1877.

På Utskottets vägnar:

J. J. EKMAN.

Reservation:

af Herrar *Ekman, Peyron, Ribbing, Lenning, de Maré, von Braun, Sundin* och *Rettig*: »Lika med fullmäktige anse vi sådan dotter af delegare uti ifrågavarande pensionsinrättning, som efter uppnådda 50 år fortfarande lefver ogift, hädanefter som hittills böra, derest moder eller yngre sy-skon icke äro i åtnjutande af pension, undfå hälften af hela pensionsbeloppet, helst ett dylikt stadgande jemväl återfinnes i det för bankostatens enke- och pupillkassa gällande reglemente och den af Utskottet åsyftade likställigheten i pensionshänseende dessa båda kassor emellan sålunda främjes. För detta ändamål bör det af Utskottet föreslagna årliga anslagsbeloppet till enke- och pupillkassan vid Riksbankens afdelningskontor och pappersbruk höjas till det af Lektor Hultman för sådan händelse såsom erforderligt beräknade belopp af 4,550 kronor årligen.

Äfvenledes hafva vi funnit oss böra biträda fullmäktiges förslag om åtta pensionsklasser i denna enke- och pupillkassa, likasom ock de af dem föreslagna pensionsbelopp. Att såsom Utskottet hemställt bilda två ytterligare sådana klasser med endast en delegare i hvarje, torde icke kunna anses lämpligt, hvarförutan de pensionsbelopp, som sålunda beredas, blifva allt för ringa för att lemna någon verklig hjälp. Härutaf föranledes icke någon förökning i det af Lektor Hultman såsom erforderligt beräknade anslagsbeloppet.

Vårt förslag är derföre, att, i stället för Utskottets under mom. 1:o och 2:o gjorda hemställanden, Riksdagen måtte besluta:

1:o.

att enke- och pupillkassan vid Riksbankens afdelningskontor och pappersbruk måtte af Riksbankens medel erhålla ett årligt anslag af 4,550 kronor att utgå från och med innevarande års början, emot det att delegarne fullgöra hvad som för vinnande eller bevarande af delaktighet i kassan erfordras; och

2:o.

att åt Utskottet måtte uppdragas att fastställa stadgar för kassan, upprättade på de af fullmäktige i Riksbanken angifna, här ofvan omnämnda grunder.»

N:o 9.

Ank. till Riksd. Kansli den 23 Mars 1877, kl. 2 e. m.

Memorial, i fråga om anslag till en understöds-kassa för enkor och barn vid Riksbankens pappersbruk.

I berörda hänseende hafva fullmäktige i Riksbanken till Utskottet aflåtit en skrifvelse, så lydande:

»Uppå Banko-Utskottets vid 1840—1841 årens riksdag i memorial N:o 124 gjorda framställning, beviljade Rikets Ständer till en sparbank, inrättad af dåvarande förvaltaren vid Riksbankens pappersbruk i ändamål att bereda den, som i sparbanken insatte medel, den högsta lagliga ränta, ett anslag af 33 rdr 16 sk. banko att från och med år 1841 årligen i Januari månad utgå, under vilkor dels att hvad af anslaget icke medtoges till betäckande af ränteförlust årligen utlånades för sparbankens räkning och om hvars användande till en pensionsinrättning för arbetarne eller något dylikt ändamål framdeles kunde förordnas, dels att inrättningen förblefve under den bruket inspekterande bankofullmäktigens tillsyn och kontroll, samt med förbehåll derjemte att förvaltaren, utan anspråk på ersättning, såväl åtog sig vård och ansvar i afseende på alla sparbanken tillflytande medel som ock ombesörjde utlåningen.

Dels genom berörda anslag dels ock till följd af räntebesparingar har under årens lopp vid denna sparbank samlats en s. k. besparingsfond till belopp af 1,774 kronor 25 öre.

Bih. till Riksd. Prot. 1877. 6 Saml. 1 Afd. 6 Häft.